

JEKAVIZAM ILIJE ABJANIĆA

Ante Selak

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Sažetak – U radu se, u kontekstu jezikoslovnih i drugih prevladavajućih okolnosti, analiziraju ključne sastavnice Abjanićevih jezikoslovnih istraživanja. Ilija Abjanić (1868.-1946.) nije prihvaćao zaokret hrvatskih fonetičara. Štoviše, u njemu je prepozna(va)o najizravniju ugrozu hrvatskoga jezika, hrvatske kulture, hrvatskoga naroda. Dok su Karadžićevi sljedbenici jezično stapanje hrvatskoga i srpskoga jezika promicali kao pretpostavku spasonosna jugoslavenskog kulturno-političkog integralizma, Abjanić je to tumačio kao velikosrpski imperijalizam koji rastaće hrvatsko nacionalno biće. Suprotstavljao mu se kako je nabolje znao i koliko je najviše mogao: inoviranjem slovopisa, rekonstruiranjem naglasnog sustava, reafirmacijom hrvatske književno-jezične baštine koja ponajbolje zrcali sam duh hrvatskoga jezika.

Osim radikalnog suprotstavljanja vukovštini, Abjanić je neprispodobivom upornošću desetljećima stvarao hrvatsko medicinsko nazivlje.

Abjanićevo neprihvatanje vukovske norme rezultiralo je posvemašnjim ignoriranjem i neobjavlivanjem njegova opusa.

Ključne riječi: Ortografija, ortoepija, etimologija, glasomirje, samoglasni suglasni, purizam, harvatica, hrvatizmi, jekavština, prozodija, blagoglasje, jednoslovi.

I. Uvodne pripomene

Ilija Abjanić (Stari Mikanovci, 1868 – Vinkovci, 1946), liječnik, prosvjetitelj, političar, jezikoslovac..., premda bijaše jedan od najsvestranijih i najplodnijih hrvatskih intelektualaca u prvoj polovici 20. stoljeća (rukopisna ostavština pohranjena u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu sadrži više od 20 000 stranica), još uvijek je, bar široj javnosti, gotovo posve nepoznat. Ne pristajući na kompromise koji bi dovodili u pitanje vlastita uvjerenja, ovaj dosljedni i ustrajni oporbenjak, a nadasve marljivi i kreativni intelektualac, uspio je u nepunom radnom vijeku *zaslužiti* desetak profesionalnih/liječničkih premještaja po dekretima

tu i prisilno prijevremeno umirovljenje. Zbog svojih političkih, stručnih i vjerskih uvjerenja i opredjeljenja uspio je *zaraditi* posvemašnju anonimnost – najsigurnije jamstvo od bilo kakva utjecaja na aktualna društvena, stručna, politička i znanstvena pitanja kojima se bavio – od aktualiziranja odnosa prema hrvatskoj kulturnoj, poglavito jezikoslovnoj, baštini do pitanja samosvojnosti hrvatskoga književnoga, po Abjaniću: knjiškoga, jezika, od kritičkog sučeljavanja s glavnim protagonistima uvođenja/provođenja Karadžić-Daničićeva jezikoslovlja (prije svega s T. Maretićem, ali i s D. Boranićem, S. Ivšićem i M. Rešetarom... - u mjeri u kojoj su, prema njegovu mišljenju, podržavali Vuka Stefanovića Karadžića i njegove deklarirane jezikoslovne sličnomišljenike i političke sljedbenike; A. B. Klaića i druge endehaške jezikoslovne moderatore smatrao je prikrivenim vukovcima) do odnosa prema središnjim nacionalnim institucijama (Matici, Akademiji, Sveučilištu...) ili prema Rimokatoličkoj crkvi. Zbog raznovrsnosti područja kojima se bavio (liječnik zanimanjem, starčevićanac opredjeljenjem, narodni prosvjetitelj osjećanjem...) i turbulentna vremena u kojemu je živio (četiri represivna državopolitička ustroja – austrougarski, srbijansko-monarhistički, endehaovski i komunističkojugoslavenski...), riječju: zbog prirode problema kojima se bavio kontekstualiziranje spomenutih pitanja u širi književno-jezični i povijesno-politički obzor čini se nezaobilaznim. Naime, zbog opsega i raznovrsnosti Abjanićeva opusa – teško prisposodobiva s nečijim i približno sličnim bar u hrvatskoj pisanoj riječi, šire kulturološko kontekstualiziranje nameće se kao neizostavna pretpostavka za razumijevanje kako tematski toliko raznovrsnih sadržaja, tako i ključnih motiva, odnosno temeljnih razloga kojima se Abjanić rukovodio u polustoljetnoj spisateljskoj aktivnosti.

Abjanić zabacuje formu, njemu je važan samo sadržaj. On ne interpretira stavove svojih protivnika – referira se samo na ime i djelo, on ne postavlja problem o kojemu će, pored svoga, sučeliti i druga različita stajališta – on interpretira sebe. Njegova su stajališta formalno dogmatska (nema u njima ni zrnca sumnje), ali ipak nisu toliko apologetska da bi bila oktroirana. Jezik za njega nije zadata, nedodirljiva, nepromjenjiva istina, nego nešto što je u stalnom dinamičkom procesu – u mijeni koja ima svoje nemjenjive konstante.

Jezična baština

Jednako tako insistiranje na jezičnom razvoju, na unutrašnjem jezičnom dinamizmu i na specifičnom, nemjenjivom duhu jezika, svakako je jedno od bitnih, ishodišnih polazišta u Abjanićevu razumijevanju jezične stvarnosti. Povijest hrvatskoga jezika, svekolika hrvatska jezična i jezikoslovna baština, nije drugo doli povijest razvoja izražajnih mogućnosti samoga jezika, kao i povijest svega onoga što je u njemu pohranjeno, svega onoga što izražava, ali i svega onoga što se njime htjelo izraziti, što se njime planiralo, sanjalo, zavještalo. U povijesti jezika zapisana je i povijest naroda koji ga je stvorio. Zato je, po Abjaniću, svaka intervencija u jezik intervencija u sam narod, u njegovu dušu, u njegovu razvoj, u njegovu

sudbinu. Poistovjećujući na određeni način hrvatski narod i hrvatski jezik, on će i u genezi naroda tragati za korijenima jezika. Zato će u prvim artikulacijama prastaroga misoslovlja iščitavati kako iz permanentnih strahova i ushita nastaju prve standardizirane artikulacije pojedinih glasova. I kada razmišlja o nastanku glasova, primjerice, on je zaokupljen hrvatskom fonologijom. Ne bilo kojih glasova, ne bilo kojega jezika, nego fonološkim sustavom hrvatskoga jezika. Taj se fonološki sustav, kao i jezik u cijelosti, održavao, razvijao, stagnirao i doživljavao uzlete – kao i sam narod koji ga je stvarao. Zato Abjaniću i jest neodvojiva povijest jezika od povijesti naroda, zato on i (vlastitu) suvremenost promišlja i mjeri iz horizonta povijesnog iskustva – koliko se i čime nastavlja nesmetani jezični razvoj, koliko se i čime usporava ili onemogućava.

Izvornost i ugroza hrvatskoga jezika

Jezikoslovni zaokret hrvatskih fonetičara, uključujući kulturne i političke implikacije koje je sobom nosio - neovisno o razlozima koji su do njega doveli i relativnoj promjenjivosti lingvističkih pogleda kod nekih protagonista – Abjaniću je bio apsolutno neprihvatljiv. Poslije mnogih stoljeća u kojima je hrvatsko jezično stvaralaštvo polučilo toliko respektabilnih rezultata – djela visoke estetske i univerzalne vrijednosti, odustajati od vlastita jezika i zanemari(va)ti sve ono što je na njemu stvoreno, Abjaniću je bilo isto što i odusta(ja)ti od vlastite povijesti, odnosno odustati od vlastite budućnosti. Ukratko: neprihvatljivo u pojedinostima, neprihvatljivo u cijelosti.

Zaokret hrvatskih fonetičara prema posličnjavanju hrvatskoga i srpskoga jezika, do kojega je došlo krajem 19. stoljeća, njihovu dominaciju u najvažnijim nacionalnim institucijama i u javnome životu u međuraću 20. stoljeća, Abjanić ne doživljava kao prevagu jedne jezikoslovne koncepcije nad drugom - čemu inače stremi logika prirodnoga jezičnoga razvoja – već ju doživljava kao direktno i promišljeno nasilje nad hrvatskim jezikom i hrvatskom kulturom. Smatrajući kako ne postoji niti jedan razlog koji bi opravdavao bilo koga – pa tako ni hrvatski narod – da prihvati ili svojata nešto što nije njegovo - što nije sam stvorio, kao što ne postoji ni jedan razlog zbog kojega bi se trebao odreći onoga što je sam stvorio, Abjanić je svako negiranje, omalovažavanje, prešućivanje, minoriziranje i zabacivanje književnojezične baštine – čime je vukovština i te kako obilovala, interpretirao kao izravnu ugrozu hrvatskoga jezika i hrvatskoga naroda. Suprotstavljao se toj ugrozi, začudnom upornošću, koliko god je mogao i kako je najbolje znao. Zato je on bio protiv vukovštine. Protiv projekta (zaokreta), i protiv svih njegovih protagonista – svejedno radi li se o pojedincima ili institucijama.

II. Središnja hrvatska jekavština

Ozakonjenoj vukovskoj ijekavštini srpsko-crnogorske provenijencije Abjanić suprotstavlja središnju hrvatsku jekavštinu. Osim što je duboko uko-

rijenjena u hrvatskoj književno-jezičnoj baštini, njome bi se, smatrao je, na prirodan i neusiljen način omogućila međunarječna štokavsko-čakavsko-kajkavska interferencija.

Jekavština je zapravo alfa i omega Abjanićeva jezikoslovlja, od nje polazi, njoj se vraća. Iz nje izvodi i na njoj testira inovirani akcentski sustav, na njoj utemeljuje i provjerava zakon o čuvanju glasova, kojim se suprotstavlja poništavanju pojedinih suglasnika prema fonološkom načelu o jednačenju po zvučnosti.

Reafirmiranje jekavštine Abjanić prati modificiranim fonološkim i slovopisnim inventarom. Koliko god su glasoslovlje i slovopis međusobno komplementarni, kod Abjanića su praktično neodvojivi i od zauzimanja za jekavštinu

i od odbacivanja vukovštine. Osjetno prošireni fonološki inventar, kao i, sukladno tome, prateće inovirano slovopisno znakovlje, oprimjeruje na jekavskim odnosno jekaviziranim tekstovima. Prvim objašnjava i podupire drugo, i obrnuto. Koliko je pak novi registar glasova, s novom hrvatskom harvaticom, posljedica vlastitih istraživanja, razmišljanja i zapažanja – a koliko tek odgovor na Daničićevu i ostale intervencije u hrvatski slovopis – možda i nije pitanje od nekakva većeg značenja.

1. Pravilo prvo: umjesto *e, i, ie (ije)* - uvijek: *je*

U nebrojenim varijacijama, cjelokupno svoje jezikoslovno učenje o središnjoj hrvatskoj jekavštini svodi na (1) jedan zakon, (2) jedno pravilo i (3) jednu iznimku.

(1) Zakon glasi: „*Kot svih pravih jekavskih riječi, gdje je ono ekavsko e zaista ucjepljeno na osnovici ikavskoga i govori i piši umjesto složenoga ie uvijek i vazda samo je.*”¹¹ Obrazloženje: glas *j* je, prema Abjanićevu obrazloženju, nastao iz prvog dijela *dvoglasa ie*. To međutim ne znači da je time ispušteno ili odbačeno *ikavsko i*, poglavito u odnosu na otegnutu južnu *ijekavštinu* s *ije*. Naime, *ijekavsko j* je nastalo i bilo umetnuto radi zijeva između dva samoglasa te ga stoga treba izbaciti kao uljeza, nakon čega se vraćamo na izvorne glasove *i* i *e* koji se zakonom sljublivanja stapaju u jedinstvenu cjelinu. Pri tome se ne smije ni jednu nejekavsku riječ na jekavsku iskriviti.

Prema tome, svatko tko je navikao pisati ili govoriti nametnutom knjiškom ijekavštinom, treba, prema Abjanićevu mišljenju, u jekavskome govoru i pismu samo iz *ijekavskoga ije* ispustiti *prednje i* - i problem je riješen. Preostalo *je*, koje ostaje nakon izbacivanja *prednjega i*, budući da je nastalo iz *dvoglasnoga ie* nije ništa drugo doli *i* preoblikovano u *j*. Sve u svemu, samo je napušteno *ijekav-*

¹¹ Abjanić, I.,:1920., 1923: *Središnja hrvatska jekavština*, rkp. knj. X., str. 30; isto, 1939.: *Hrvatski knjiški preporod*, rkp. knj. XXXVI., str. 17. Svi su citati preuzeti iz rukopisne ostavštine pohranjene u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

sko j koje je nepotrebno umetnuto između **i** i **e** radi komotnijeg glasovna zijeva. Primjeri²²

umjesto: *diete (ili dijete) treba: djete*

mlieko (mlijeko) mljeko

bielo (bijelo) bjelo

cielo (cijelo) cjelo

cien(en (cijenjen)n cjen(en

dieliti (dijeliti) djeliti

mien(ati (mijenjati) mjen(ati

sieno (sijeno) sjeno

sviest (svijest) svjest

sviet (svijet) svjet

svietlo (svijetlo) svjetlo

tielo (tijelo) tjelo

vienac (vijenac) vjenac

Sukladno tome treba biti:

bdjen(e, bdjeti, bessvjest, bessvjestnost, bjeda, bjednica, bjeg i sve izvedenice, bjel (bjeli), bjgla i bjjla, bjglac (bjelca) i bjjlac, bjeliti (se), bjeljati se, bjdlka (kokoš), bjjlka (uš), bjgl(a i bjjl(a, bjel(en(e (od bjel(eti),bjdl(ka (riba) i bjdl(ka (uš), bjes, bjesan, bjesnilo, Blagovjest, blagovjeDten(e, bljed, bljedost, bljedozelen, bljesak, bljeskan(e, bljeDten(e

cjediti (se), cjed(en(e, cjel, cjelen(e, cjeliti, cjelost, cjel(en(e, cjena, cjeniti, cjen(en,cjen(en(e, cjepan(e, cjepiti se, cjepl(en, cjev, cjevac, cjevnik, cvjet, Cvjeta, cvjetak, cvjetan(e, cvjetn(ak,

četverocjepan

djel, djelak, djel(en(e, djeta, djete, dljetce, dljeto, docjepiti, doljetati, doljevati, donaljevati, dospjevati, doslje, dovjek, dvocjevka

glavocječ, glavosjek, glavosjekn(a, gluhonjem, gluhonjemica, gluhonjemost, gnjezditi se, gnjezdo, gnježd(en(e, golocjevka, gorocvjet, gorocvjetni, gorocvjet(e, gustjerna

iscjediti (se), isповјed, isповјedaonica, isповјedati (se), isprivovjedati, izbjeliti, izbljedjeti, izdjeliti, izlječen(e, izlječiti, izmjeniti (se), izmješati (se), izvjestiti, izvjeDt(e, izvoljevati

jednocjevka

kljenut, klješta, klještice, kljet, kljetka, koljevčica, koljevka kolosjek, kraljić

²² Primjeri iz I. Abjanić: XXXVI., str. 18-20.

- lječen(e), lječiti se, lječnički, lječnik, ljek, ljegati, ljeha, ljen, ljenčina, ljepnost, ljep, ljepota, lepiti (se), ljepljenje, ljer, ljes, ljerka, ljev, ljevak, ljevanje, ljevati, Ljevač, ljevi, Ljevno*
- m***jeh, mjena, mjen(ati (se)), mjesen(e, mjesiti, mjeDnja, mješan(e, mješati (se)), mlj\č (mljđči) i mlj\č (mljgča), mljdečan i mljđčan, mlječiti, mlječnica, mlječnjak, mljeko, mnjen(e, mnogocjen(eni*
- n***abjeliti, nacjediti, nadjeliti, nadoljevati, nagnjezditi, nagovjestiti, nagovjeDtati, najposlje, najrad(e, naljegati, naljepiti, naljetati, naljevati, naljevo, namjeniti, namjerati, nasljediti, navjek, neobavjeDten, nerazumjevan(e, nesvjest, neumjet(e, njem, Njamac, njemački,*
- o***badvje, obavjest, obscjeniti, obezbjediti, objeda, obljepiti, obljetati, oboljevati, odjelo, odjevanje, odljevati, odmnjeniti, onesvjestiti, Osjek, osljepiti, osnježiti, osvjestiti, otcjepiti*
- p***amtivjek, pjetao, pljen, pljen(en(e, pljesan, pljeviti, pobjediti, pobjeliti, pobjesniti, pobjesnjeti, pocjepati, podljegati, podljevati, podsjecati, poljegati, poljevati, ponjemčiti, popjevati, popjevka, popljeniti, posjedjeti, poslje, posvjetliti, potcjeniti, povjest, povjestan, preljetati*
- r***ascjepanost, rassjecati, rascjepiti (se), rassvjetliti, razbjesnjeti, razdjeliti (se), razbjesniti, razdjeliti (se), razgovjetan, razljevanje, razljetati se, razljevanje, razmjeniti, razmjestiti*
- s***aljetati, samosvjest, sasjecati, sječanj, sječem, sječen(e, sjed, sjed(en(e, sjediti, sjedjeti, sjeno, sjerak, sjevanje, sjevnuti, sljed, sljed(en(e, sljedetji, sljediti, sljednik, sljed(enje, sljep, sljepac, sljepi miš, sljepo oko, sljepiti (od sljep), sljepjeti, sljepl(ene, sljepiti (od ljepiti se), sljeva, smjeh, snabdjevanje, snjeg, svjet, spjev, sporazumjevati se, stjeg, stjena, svjest, svjetlo,*
- t***jek, tjelo, Tjelovo, tjelovski, tjesan, tjesniti, tjesno, tjesto, tjestan, tjestiti*
- u***bjediti, ubljediti, ucjeniti, ucjepiti, udjeliti, ugnjezditi (se), ukljeD titi, uljeniti, uljepiti, uljevati, umjesiti, umjeDan, umjeDtina, umjeDnost umjet(e, usječem (se), usljed, usljediti, uspjevati, uvijek, uzobjestiti (se), uzljetati, uzmješati užljebiti*
- v***ascjeli, vavjek, velecjenjeni, vječan, vječnost, vjek, vjenac, vjeroispovjed, vjeroispovjedanje, vjeroispovjest, vjest, vjestnik, vještac, vjet(anje, vjet(nica, vjet(nik, vodencvjet,*
- z***abjeliti, zabjeljeti, zacjeljenje, zacjeliti, zacjeljeti, zacjelo, zacjeljen(e, zadjevati (se), za đtjevati, zalječiti (se), zaljegati, zaljepiti (se), zaljetati (se), zaljevati, zamjerati, zamjesiti, zamjetiti (se), zanjemjeti, zanovjet, zanovjetalac, zanovjetalo, zanovjetati, zaodjevati, zapljeniti, zapodjevati, zapovjed, zapovjest, zasjedanje, zasljepiti, zasvjetliti, zjev, zvjer*
- ž***ljeb, žljeba, žljebak, žljebiti, žljebl(en(e, žljebn(ak, žljezda, žljezdin, žljezdni, žljezdn(ak, žljezdoslovl(e*

2. Pravilo drugo: posebno pravilo glasa *r*

- (2) a) Odvojno pravilo glasa **r**³³: Gdjegot se *pred r jekavskim* nalazi još jedan suglasnik, koji osnovno (slovčano) pripada tome jekavskom *r*, onda se mora radi blagoglasja sljedet(e *j* ispustiti).

b) *Gdje predglasna suglasnika nema*, mora se, po opt(em zakonu, izmed(u **r** i **e** dodati jekavsko *j*.⁴⁴ Primjeri s ispuštenim *r*:

besprekoran = besprikoran, bezgrešan, breg, breDt(e

crep, crepl(e, crepn(a, creva, crevce, crevl(a, crevn(ak, crevo, crevoslovl(e, crevozor

dremak, dremalac, dremalo, dreman, dreman(e, dremati, dremav, dremavac, dremežljivica, dremežljivka, dremežljivost, dremucan(e, dremuckan(e, dremuckati, dremuša, dren, drešiti

greh, grehota, grehovan, grešan, grešen(e, grešiti, greška, grešnica, grešnički, grešnik

ispoprečiti (se), isprečiti (se), ispreka, istrebiti, izždrebati, izždrebati

kostrešiti (se), krepilo, krepiti (se), krepl(en(e, krextac, krextalo, krextan(e, krextati

mrest, mresten(e, mrestiti se, napopreko, nagrebati, nakostrexiti se, nepogrexiv, nevreme

ogrešiti se, ogrev, ogrevan, ogrevati se, okrepa, okre pilo, okre piti (se), otrebiti (se), otrezniti (se)

³ Problemu pisanja *jata* poslije **r** posebnu pozornost poklanja i Marijan Stojković u osvrtu na šesto izdanje Broz-Boranićeva *Hrvatskog pravopisa* iz 1915. Tu Stojković, među inim, ističe: "Bilo bi dobro, kad bismo se oslobodili ili sveli na minimum dublete *ri* i *rji*; gramatike i pravopisi dopuštaju, da se uz *ri* još može pisati i *rji*, istina samo u određenom broju riječi kao *rječnik, narječje, rječit, -ost, rjeđi, prorjeđivati* (ovo za razliku prema *prorazređivati* od *razrediti*), *rješavati*.

Bilo bi jednostavnije i jedinstvenije u svim slučajevima *ri*. Uvedavši što je moguće više *ri* mnogo bismo umanjili mogućnost, da itko napravi pogreške kao n. pr. *grijehota, krijepost, pogriješke, uvrijeda*, jer je ono *rji* velika napast, stepenica, prigoda, da se izgovara i piše *-rije- mj. rje, re*. Usporedi, kako svatko redovito piše i izgovara, gdje nema dubleta: *vremena, bremena, vreća, sreća*, i t. d. Stoga bi se moglo i dalje poći: eliminirati što više moguće *rje*! Ta se težnja opaža u VI. izdanju (prema V.). u kojem se piše samo: *odrešit, odrešivati, odrešenje, nerešljiv, nerazrešljiv* (a ipak još ostalo *razrješljiv!*), *nadstreljivati* (a još ostalo *prostrjeljivati*), *nepovredljiv, streljač, strelama, streljački* i t.d., a moralo bi se samo pisati: *grehovi, grehota, grešnik, grešnica, pogreška, pogrešan, po-sagrešivati, ređi, nepogrešiv, bezgrešan, istrebiti, istrebljivati, retkoća, proređivati*, kao što već ima u V. izd., još više u VI. (veoma mnogo od korena *krdp-, prd k-, vrdd-* i t.d. *uvreda, vredniji, vrednota, starešina, starešica, starešinski, -nstvo, -ovati*. Samo bi se u malo riječi još moglo zadržati pisanje **rje** – u kojim mi nekako kao da i ne izgovaramo *rje* nego *r*; n. pr. u riječima: *rječnik, rječit, -ost, na-prirječje, rječica, rječina, sporječkati se, rječkati se, rješavati, rješidba, ljeporječica, ljeporječiv, iz na-o-po-pro zagorjeti, ogorjelina, -ica, -ište, pogorjelac, o-starjeti, ostarjelost, o-s-korjeti*." (*Nastavni vjesnik*, knj. XXIV., Zagreb 1917., str. 702-707)

⁴ Abjanić, I.: 1920., 1923: *Središnja hrvatska jekavština*, X., str. 31; isto, 1939.: *Hrvatski knjiški preporod*, XXXVI., str. 43.

podretlo, pogrešan, pogrešiv, pogreška, pokrepa, pokrepilo, popreko, posredi, postrel(ati, potkrepa, potkrepiti, potkrepl(en, povrediti (se), preboj, prečac, prečica, pred, predjel, predlog, predmet, preduprediti, pregib, preglas, pregled, pregledan, pregor, pregoreti, preki, prekid, preko, prekop, prekor, prelom, prenos, prepis, prepona, prepor, preprečiti, presjed, presjek, prestol, prestolnica, prestup, pretiti se, pretnja, pretres, pretvorba, prevara, prevez, prevod, prevoj, prevoz, prevrat, prezid, priprečiti, pripretiti, privreda, prostreliti, provredniti se

rastrebiti, rastrebljivati, rastreskati (se), rastrezniti (se), rastrežn(ivati (se), razdremati (se),

razdrešiti, razdrešivan(ie, razdrešivati

sagreFen(e, sagrešiti, sprečiti, spreda, Sreda, Srem, Sremac, Sremka, Sremkinja, sremski, streha, strela, strelac, strel(ian(e, strel(iati

tetreb, treba, trebati, trebl(en(e, trem, tresak, treskati, tresčica, treska, tresla, trezan, trezniti se, treznost

ukrepiti, unapred, unaprediti, upotrebili, Ūrkzan, usredsrediti (se), ustreliti (se), uvreda, uvrediti (se)

vredan, vrediti, vrednica, vrednik, vrednost, vred(iati, vreme, vren(ie, vrežiti (se)

zadremati, zaprečiti (se), zapretiti (se), zastreliti, zavred(n)iti, zgrešiti

žabokrek, ždreban(e, ždrebati, ždrebac, ždrebe, ždrebati (se)

Primjeri ostavljanja, odnosno umetanja j:

dogorjeti, dogorjevati

gorjeti

iskorjemba, iskorjenidba, iskorjeniti, iskorjen(iivan(e, izgorjelica, izgorjeti, izgorjetina, izgorjevati

korjen, korjenak, korjenčit(, korjenika, korjenov, korjen(ak, korjen(aD tvo, korjen(e

nagorjeti, narjetko, nerazrjeDiiv

odrješen(e, odrješiti (se), odrješivanje, odrješnica, ogorjelica, ogorjelina, ogorjeti, okorjelost, ostarjelost, ostarjeti

podgorjeti, pogorjelac, pogorjelina, pomodrjeti, postarjeti, pregorjeti, prestarjeti, prigorjeti, prorjediti se

razgorjevati se, razrjediti, razrjed(ien, razrjed(iivan(ie, razrješen(ie, razrješnica, rjedak, rješavan(ie, rješen, rješen(ie, rješidba, rješiti (se), rjetko, rjetkost, rjetkot(ia

starjeDica, starjeDina, starjeDinski, starjeDinstvo, starjeti

ugorjeti se, ukorjeniti (se), ukorjen(ien

zagorjel, zagorjelica, zagorjelina, zagorjeti, zagorjevati, zahirjeti (se), zastarjela, zastarjelost, zastarjeti, zgorjelina, zgorjeti

3. Pravilo treće: iznimke

- (3) Iznimka: Pravilo ne vrijedi za riječi izvedene iz kratke osnove na *rkk*. Te riječi odbacuju **j** iako nemaju prednaglasnog suglasnika.⁵⁵ Treba se, upozorava Abjanić, točno držati zakona i druge stavke odvojna pravila glasa *r* (riječ je o dugoj osnovi *rkk*, bilo u liku naziva *rječ* i izvedenih, bilo u liku naziva *rjeka* i izvedenih).

Primjeri kratke osnove *rkk*:

blagorek, brzorek
dobrorek, doret(i)
hudorek, hudoreka
izrečen, izreka, irezret(i)
krasnorek, krivorek
ljeporek, ljeporeka
milorek, mnogorek
narečen, neporeciv
obret(i, odret(i (se)
pravorek, prorret(i)
rečen, rečenica
slaborek, spororek
urečen, ureka
zareći se, zlorek

Primjeri duge osnove *rkk*, vrsta rječi:

blagorječan, blagorječiv
dobrorječiv, dobororječje
hudorječac, hudorječiv
izrjek, izrjekom
krasnorječan, kukurjek
ljeporječac, ljeporječiv
malorječac, malorječiv

---

⁵ Abjanić, I.: 1920., 1923: *Središnja hrvatska jekavština*, X., str. 31, isto, 1939. : *Hrvatski knjiški preporod*, XXXVI., str. 49.

narječje, nerječit
oDtrorječac, oDtrorječivost
porječkati se, pravorjek
rječ, rječca, rječnik
slaborječac, slaborječiv
uzrječan, uzrječica
zlorječan, zlorječiv

Primjeri duge osnove, vrsta rjeka (i izvedenice): međurječje, porječje, prirječje, Rječanin, rječica, rjeka, Rjeka, rječina, Rječina, rječki, rječni...;

III. Zdravstvene zaklade

Ne ulazeći, bar u ovoj prilici, detaljnije u mnogostruke i raznovrsne Abjanićeve interpretacije jekavskoga književno-jezičnoga kompleksa, poglavito u njegov odnos prema zakonu o zvučnosti ili zakonu prilagođavanja glasova, kao i u njegovo konzistentno insistiranje na drugim fonološkim mijenama te hrvatskoj poetskoj i prozodijskoj tradiciji općenito, pozornost bih skrenuo na Abjanićev višegodišnji uzaludni pokušaj doniranja i osnivanja dviju zdravstvenih zaklada – jedne u Matici hrvatskoj, druge u Hrvatskom književnom društvu sv. Jeronima. Zaklade je Abjanić namijenio objavljivanju izvornih znanstvenih djela, širenju čistoće i zdravstvenom prosvjećivanju, odredio im solidne glavnice računajući da će funkcionirati od kamatnih prihoda. Obje su institucije objeručke prihvatile načela, posebice donirani novac, ubrzo je međutim zapelo s temeljnim dokumentom – s izdavanjem zakladnice. Naime, osim spomenutoga programskoga načela (zdravstveno i znanstveno prosvjećivanje), Abjanić je insistirao na objavljivanju djela u latiničnom pismu i na središnjoj hrvatskoj jekavštini. Matica je iskazivala određene rezerve spram jekavštine i odugovlačila s izdavanjem zakladnice (Matičina je formulacija u nacrtu zakladnice glasila: “Djelo, koje se ima iz gornje zaklade nagraditi, mora biti pisano od stručnjaka, na čistom hrvatskom jeziku i hrvatskim pravopisom, kojim Matica Hrvatska uopće izdaje svoja djela.”, Abjanićeva je pak ispravka glasila: “(…), na čistom hrvatskom jeziku i hrvatskim pravopisom i dosljedno provedenom središnjom hrvatskom jekavštinom...”)⁶⁶, dok Svetojeronimsko društvo nije pokazivalo nikakve rezerve - samo je, kao i Matica, odugovlačilo sa zakladnicom.

Među argumentacijom koja je dominirala u Matici, apstrahiramo li neslaganja s Abjanićevim stavovima i dugogodišnjeg predsjednika Filipa Lukasa, zatim poznatih Mile Budaka i Marije Kumičić - o čemu posredno doznajemo od drugih sudionika, posebno se u poricanju ističe Abjanićev kolega liječnik dr. Miroslav Čačković i jezikoslovac dr. Stjepan Ivšić. Čačković naglašuje kako ne želi ra-

⁶⁶ I. Abjanić: Borba za hrvatsku središnju jekavštinu, rkp. XXI., Imotski, 1931., str.12 .

spravljati o ispravnosti jednoga ili drugoga prijedloga, je li ispravnije *ije* ili *je*, nego o razlozima oportuniteta. “Sa svih strana se navaljuje, tvrdi on, da promjenimo pravopis i da prihvatimo ekavštinu, bojim se da će to dapače dekretirati u školama. A od ekavštine do ćirilice nije daleko.. Pristanemo li mijenjati pravopis, pa makar u Vašem smislu, već smo odustali od tradicije i prešli na put kompromisa, popuštanja. Kod ijekavštine treba napustiti dva slova, kod jekavštine samo jedno, da nastane ekavština. A glavno je, reći će se, ako napuštate vaš pravopis, uzmite ono što je šire (*e*), a ne ono što je još uže (*je*). Zato je jedino moguće ostati tvrdokorno na onom što imamo, a što je naša tradicija, a to je *ije*.⁷⁷ Osim toga, Matica može, smatra Čačković, svojim edicijama dekretirati pravopis, koji sada valja t.j. *ije*, a da ne može naložiti piscima, da pišu drugim pravopisom.»

Nakon što se pohvalno izrazio o Abjanićevoj velikoj ljubavi za naš jezik te suglasio o predloženom pismu (latinici), Ivšić se iscrpno osvrće na Abjanićev prijedlog da se uobičajeni dugi jat zamijeni kratkim, da se mjesto uobičajenog *cvijet* piše *cvjet*, i tako redom. “*Pitape*, kako se izgovara u jekavskom govoru refleksi nekadašnjeg dugoga *c*, rasprav!!ano je i među filozozima (Maretić, Rešetar, Belić i dr.), i u pemu protivnici t.zv. južnoga govora nalaze oružje, kojim ga hoće ukloniti, jer se i sami filolozi ne slažu u tome, kako se upravo izgovata takvo *c*. Vukov izgovor, nastavlja Ivšić: *lYjep – lijhpa – lijhpo – adb. lYjepo* može se slabo potvrditi. Ima jekavaca, koji govore *lYjep* i *lYjepo*, ali *ligpa* i *ligpo*, a ima ih koji govore *l.p* i *l.po*. Po go. Abjaniću bi trebalo pisati *ljep – ljepa – ljepo* kao i *ljepota*, a to bi po našem pravopisu trebalo izgovarati: *!!dp – !!gpa – !!gpo* ili *!!dpo* (u ćir. *љен – љена – љено*) kao *!!epota* (u ćir. *љепота*), no takav se izgovor ne bi mogao opravdati. Refleksi dugačkoga *lc* ne možemo pisati jednako kao refleksi kratkoga. To dokazuju primjeri kao: *š!!epota* mjesto *s!!epota* pored *slijep* i *sliiep*. Budući da nigdje jekavci ne govore *š!!ep*, jasno je, da se i *slijep* ne smije pisati jednako kao *sljepota*.

Tako se i *Nijemac*, *nijem* ne smije pisati jednako kao *njemacki*, jer se u prve dvije riječi izgovara na početku *n*, a u trećoj *p*. Ta se razlika u izgovoru ne bi vidjela i na pismu, kad bismo pisali: *Njemac*, *njem*, *njemacki*, kako hoće g. Abjanić.

Naše pisape *ije*, ako ga i ne ćemo izgovarati kao dva sloga, olakšava pravilan izgovor s obzorom na kvantitetu, pa nam u nekim slučajevima uklapa i dvoznačnost nekih riječi, koja bi mogla nastati, kad bismo pisali samo *je*, na pr. u riječima: “*cvjeta*” = *cvYjeta* (gen. sg.) i *cvjht0* (3. l. sg.), “*djela*” = *dYjela* i *djila*, “*svjet*” = *svYjet* i *svjit*, “*sjena*” = *sYjena* i *sjina* i dr.

Pisanje *ije* va!!alo bi onda zabaciti, kad se nekadašnje *c* ni u kojem slučaju ne bi izgovaralo dvosložno. Ja bih rekao, da će g. Abjanić i u govoru svoga kraja čuti na pr. 3. l. sg. aorista *Ūmrje* (a ne “*umrje*”).

U ostalom ne va!!a zaborav!!ati, da i najsvršeniji pravopis ne fiksira u svakom slučaju pravi izgovor. Naš je pravopis poradi osobina našega jezika toliko

⁷⁷ I. Abjanić, ibidem.

dotjeran, da nije potrebno da u þ diramo uvodeći veće promjene u današnjem pisaću, a pogotovu ne bi bilo oportuno unositi zabunu poradi pisaća *je – ije*.”⁸⁸

Ni Matica, ni Čačković, ni Ivšić, ni ostali neistomišljenici nisu dugo čekali na Abjanićev odgovor.

“Kao drugi uvjet po tome nisam tražio nikakav novi hrvatski pravopis koji se iza brda valja, piše 9. kolovoza Matičinu odborniku i kolegi Čačkoviću, nego sam zatražio jedan mali, i ako odlučan ispravak u pisanju hrvatskoga živoga govora, tražio sam da se držimo samo središnjeg hrvatskog govora; tražio sam pravilo i istinu... Tražio sam jednu malu malenkost, da se u cjelom dosadašnjem pisanju mjesto *ije* (ijekavskog) piše *je* (jekavsko); osim iznimaka dozvoljenih i blagoglasnih... Nitko, tko se ne osjeća čistim Hrvatom, ne može nam Hrvatima krojiti govora ni pravopisa; i ako mi toga nećemo, nema te sile koja će nam moći nametnuti drugi koji govor, koga mi nećemo il prihvatit ne možemo, a da ne ostavljamo ludo naše stare temelje, naše predaje, i gradišta naša hrvatska.”⁹⁹

Istoga dana istim odgovorom odgovara Matici i Ivšiću. Ivšiću je odgovor pače napisan tri godine ranije u formi analize naslovljene “Pabirčenje po Ivšićevu *Nacrtu za istraživanje hrvatskih narječja*”¹⁰¹⁰. Navodim tek nekoliko tipičnih pojedinosti.

“Ijekavština nije južni govor, nego je više istočnjački. Južni je govor za-pravo u starini ikavština, u sadašnjosti jekavština. U svakom je slučaju jekavština središnji govor, posredovni govor između ikavštine, ekavštine i ijekavske drekvštine.

Pogledajte ovu smutnju u stručnjačkom mnjenju. ‘Vukov (!) izgovor: *IYjep – lijhpa – lijhpo* – adv. *IYjepo* može se slabo potvrditi.’ (Dakle tako, *Svala Vam!*) ‘Ima jekavaca, koji govore: *IYjep, IYjepo*, ali *lvgpa, lvgpo*; a ima ih koji govore i *lp* i *l.po*.’ Jekavci ne govore nikad: *IYjep, IYjepo*... Po kojem to ‘našem’ pravopisu bi se jekavski pravilno pisane riječi: *lj|p, ljgpa, ljgpo, ljep|ta, ljdp*, ili još 6oćete: *lj|pi, lj|pa, lj|po*, ‘trebalo izgovarati: *lj|p, ljgpa, ljgpo* ili *ljdp*, ravno dakako ćirilskom (?): *љен – љена – љено*; ili *l(epota, ćir. љепота?*’ Dakako da se ‘takav izgovor ne bi mogao opravdati’, jer je to ‘naš’ Vaš izgovor, nikoji drugi nego ‘Jugoslavenske Akademije’. (...) Jugoslavenska je Akademija proslavila i 50-godišnjicu svoju, a da još danas nema pravopisa. Ono što ona ima, nije nikakav pravopis, nego krivopis, i krivi naglas. (...)

Još su bangaviji dokazi sa: *s!!epota*, ili još i gorje: *š!!epota, š!!ep*, mjesto: *sljepota, sljep*, kako jekavci pravilno govore, a danas i pišu...

Meni nije ‘jasno’, priznajem, i nakon 40-godišnjeg mogega izučavanja 6rvatskoga jezika, zašto se ne bi smjelo pisati: i *sljep* i *sljepota*. Koliko li jednostavnosti i uzvišenosti pravilnog, a to 6rvatskog govora. Ja ne poznam nikakva

⁸⁸ I. Abjanić, str.16-18.

⁹⁹ I. Abjanić, str. 24-25.

¹⁰¹⁰ I. Abjanić, *Nacrtu za istraživanje hrvatskih narječje*, Imotski, 1923., 180 str.

‘našega’ jezika; ja poznam samo 6rvatski jezik kao moj materinski (matere zemlje 5rvatske), i nikoji drugi na n(egovu mjestu, i s nikojim drugim imenom ili priDvarkom. Ja sam ponosam na njegovo 6rvatsko ime. Ja ne priznajem, da je to 6rvatski ‘ili srbski’ jezik. Kad je 6vatski, nije srbski; kat će biti srbski, netje biti ‘ili 6rvatski’ jezik. Nije ni srbsko - 6rvatski, a ni 6rvatsko - srbski! Svakome svoje: Srbima Dto je srbsko, a 5rvatima Dto je 6rvatsko: i ime, i jezik, i ako 6oćete i vjera! I kesa mora biti svakome svoja! (...) (29)

‘Isto tako n(\m nitko ne govori, nego ili ikavski: n\m, ili ekavski: n\m, ili jekavski: n(\m, ili ijekavski: nXjkm ili nijfm. Ovdje bi se naglasak morao označiti ovako: nij\m, kao kod jednoslovčane riječi’ (koje naravski imaju svoj priglasak). Pa ovo ni nije nego samo jednoslovčana rječ. ZaDto da je rastežemo u dvje slovke, kad dvoslovčane rječi nigdje inače nemaju na stražn(oj slovcu i oDtar dug silazan naglasak, il dapače i oDtar dug naglasak s priglasakom. (37)

Obračajući se Mariji Kumičić, Abjanić ističe: “Pak jI nisam niti tHj pravopis tražio od Matice 5rvatske, nego samo središnju 6rvatsku jekavDtinu. Tražio sam samo tp da *cjyn(\no* pZšu ovako, a ne *cYjenjeno*; mjesto *bYjeloga* da pZšu: *bj^l»ga*; mjesto *dijgte* da pišu *djgte*; mjesto *smijgšak*, *smjgšak*; mjesto *zahtYjevati*, *zajtj^vati*; mjesto *razØmijkm*, *razØmjem*. *Gnjgzdo*, mjesto *gnijhzdo*. *Smj\m*, mjesto *smYjem*. *Vr]dr*, mjesto *vrijhdr*. To prestaje biti jekavska rj\č. *Izneti* je nastalo od *iznetti* ili *iznesti*; i nije jekavska rj\č. *Svjitlo*, mjesto: *svijhtlo*. *Svj*, a ne: *svYjet*. *Vj\k*, a ne *vYjek*. *Poslje*, mjesto: *poslije*. *Cjili*, mjesto: *cijhli*. *ěspjkm*, mjesto: *Øspijkm*. *Oslj]prm*, mjesto: *oslijhprm*. *émrkm*, mjesto: *Umrijem*. Prestaje biti jekavska rj\č. *ěspjkv0m*, mjesto: *Øspijkv0m*. *Vrgdnosne*, mjesto *vrijhdnosne*. Prestaje biti jekavska rj\č. *Prgpis*, ne: *prijhpis*. Nije jekavska rj\č.. *Ljppi*, a ne *lYjepi*. *Svjitli*, a ne *svYjetli*. *Pjdvu*, a ne *pYjevu*. *Prggled*, a ne *prijhgled*. Nije jekavska rj\č. *Prgdmet*, a ne *prijhdmet*. Ni to nije jekavska rj\č. *Slj]di*, a ne *slijhdi*. *NWsam*, a ne: *nijhsam*. Nije jekavska rj\č.

Eto to Vam je, milostiva gospodjo, ta blažena srediDnja 6rvatska jekavDtinu.” (92-93)

xxx

Premda je Ivšičev decidan stav, izrečen sredinom 1926. (3. srpnja), po svojoj prilici presudno utjecao (16. srpnja) na zaključak Matičina odbora jer je Ivšičev stav “u cijelosti akceptiran”, kako svjedoči tajnik Matice dr. Franjo Jelašić, proteći će punih pet godina (do sredine 1931. godine) koliko je trebalo Abjaniću da sudskim putem povraća obje glavnice – i bez kamata i bez zaklada.

U međuvremenu je i prisilno umirovljen, s dvije trećine zakinutog radnog staža, u međuvremenu se dogodilo beogradsko krvoproliće, i Pravopisno uputstvo Bože Maksimovića Kundaka, i Obznana... I sve kasnije obznane.

LITERATURA

- Abjanić, I., 1917., 1923., 1929: *Pabirčenje po Ivšićevu "Nacrtu za istraživanje hrvatskih narječje"**, rkp. knj. VII., 74 str., Imotski;
- 1920., 1923: *Središnja hrvatska jekavština*, rkp. knj. X., 32 str., Imotski;
1923. i 1929: *Osvrt na Maretićevu "Gramatiku hrvatskoga jezika"* rkp. knj. XII, 135 str., Imotski;
- 1923: *Središnja hrvatska jekavština*, rkp. knj. X., 32 str., Imotski;
- 1923, 1929: *Čistimo pljevu iz hrvatske pšenice*, rkp. knj. XI., 93 str., Imotski;
- 1929: *Borba za hrvatsku središnju jekavštinu*, rkp. XXI., 133 str., Imotski;
- 1933: *Hrvatski knjiški preporod*, rkp. knj. XXXVI., 439 str., Zagreb;
- 1934: *Jedna parodija (harvotija) za savremene nesuvremene događaje*, rkp. 46 str., Zagreb;
- 1936: *I pjesnici hrvatski su za središnju hrvatsku jekavštinu*, rkp. XLVII, 390 str., Zagreb;
- 1941: *Najnovija predavanja o pravopisu hrvatskoga jezika i o pravilnu naglasku hrvatskoga govora*, rkp. LXX., 264 str., Zagreb;
- 1942: *Posve prigodan rječnik suvremena, dotjerana i usavršena govora u svim njegovim pravcima: jekavskom, pravopisnom, blagoglasnom, zaštitnom i pravoglasnom pravcu*, rkp. knj. LXXVI., 123 str., Zagreb;
- Badurina, L., 1966: *Kratka osnova hrvatskoga pravopisanja*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka.
- Brozović, D., 1966: *O problemu ijekavskošćakavskog (istočnobosanskog) dijalekta*, Hrvatski dijalektološki zbornik, knj. 2., JAZU, Zagreb.
- Brozović, D., 2001: *Godina pravopisa*, Republika, br. 11-12, Društvo hrvatskih književnika, Zagreb.
- Guberina P. i Krstić, K., 1940: *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Gundulić, I. F.: 1913: *Osman*, priredili Ivan Broz i Cherubin Šegvić, Knjižara L. Hartmana (St. Kugli), Zagreb; Akademijino izdanje, 1877: *Djela Ivana Frana Gundulića*, priredio Armin Pavić, edicija *Stari pisci hrvatski*, Zagreb.
- Hamm, J. 1952: *Je – ije*, Hrvatsko kolo, br. VI., Matica hrvatska, Zagreb.
- Jonke, Lj., 1971: *Hrvatski književni jezik 19. I 20 stoljeća*, izvanredno izdanje, Matica hrvatske, Zagreb.
- Jurišić, B.: 1944, ²1992 (pretisak): *Nacrt hrvatske slovnice. Glasovi i oblici u poviestnom razvoju*, Zagreb, pretisak: Matica hrvatska, Zagreb.
- Katičić, R., 1981: *Gramatika Bartola Kašića*, Rad JAZU, knj. 388., Zagreb.
- Katičić, R., 1986: *Novi jezikoslovni ogleđi*, Školska knjiga, Zagreb.
- Klaić, A. B. zu suradnju članova Hrvatskog državnog ureda za jezik, 1942: *Koriensko pisanje, 1. izd. „Union“ Grafičko-nakladni zavod d.d., 2. izd. Tiskara „Grafika“, Zagreb.*

- Klaić, B. 1950: *Misli uz jedan pravopisni priručnik, Hrvatsko kolo*, br. 3, Matica hrvatska, Zagreb.
- Klaić, B. i dr., 1969: *Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata*, Posebno izdanje časopisa „Kritika“, Matica hrvatska, Zagreb.
- Maretić, T., 1893: „Da li *ie* ili *ije*“, *Nastavni vjesnik*, Naklada kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zem. vlade, Zagreb.
- Maretić, T., ²1931: *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Jugoslavensko nakladno d.d. „Obnova“, Zagreb.
- Maretić, T., 1932: *Pregled srpskohrvatske gramatičke terminologije XVII, XVIII i XIX vijeka*, Rad JAZU, knj. 243., Zagreb.
- Ostojić, B., Vujičić, D., 2000: *Rečnik (i)jekavizama srpskog jezika*, Cid, Podgorica.
- Pranjković, I., 1992: *Na prokrustovoj postelji, Hrvatski pravopis iznova postaje sredstvom jeftine politizacije*, *Danas*, nova serija, probni dvobroj, 25. prosinca 1992., Zagreb; Iste je članak, naslovljen *O jednom dopisu jezičnog povjerenstva Matice hrvatske*, objavljen (bez novinarske obrade) u knjizi: Ivo Pranjković, 1997: *Jezikoslovna sporenja*, Disput, Zagreb.
- Rešetar, M., 1890/91: *Zur Aussprache und Schreibung des 4 im Serbokroatischen*, *Archiv für slavische Philologie*, XIII, Berlin, 1890/91., str. 591 - 597.
- Rešetar, M., 1933: *Dubrovački zbornik od 1520.*, Srpska kraljevska akademija, Posebna izdanja, knj. C, Filozofski i filološki spisi, knj. 24., Beograd.
- Rešetar, M., 1938: *Dubrovački zbornik od 1520.*, Srpska kraljevska akademija, Posebna izdanja, knj. CXXII, Filozofski i filološki spisi, knj. 32, Beograd.
- Samardžija, M. (prir.), 2001: *Jezikoslovne rasprave i članci*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Stojković, M., 1917: *Broz – Boranić: Hrvatski pravopis, VI. Izdanje. U Zagrebu 1915.*, *Nastavni vjesnik*, knj. XXIV., Zagreb.
- Vončina, J., 1993: *Hrvatski jekavski dugi jat*, *Forum*, XXXII, br. 4-6, Zagreb; ponovljeno u knjizi: *Preporodni jezični temelji*, Matica hrvatska, Zagreb, 1993.
- Vončina, J., 1999: *Tekstološka načela za pisanu baštinu hrvatskoga jezičnog izraza*. Posebni prilog *Stoljećima hrvatske književnosti*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Vuković, J., 1949: *Pravopisna pravila i uputstva za pisanje ijekavskih glasovnih oblika, s pravopisnim rječnikom ijekavizama*, Svjetlost, Sarajevo.
- Živković, S., 1951: *Problemi savremenog književnog jezika, Pitanja savremenog književnog jezika*, knj. II. – sv. I., Svjetlost, Sarajevo.

---

* Svi citati iz djela dr. Ilije Abjanića preuzeti su iz rukopisne ostavštine pohranjene u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

JEKAVIAN COMPONENTS IN ILIJA ABJANIĆ'S RESEARCH

Ante Selak

**Faculty of Teacher Education
University of Zagreb**

Summary

The paper analyses the key components of Abjanić's linguistic research in the context of the prevailing linguistic and other circumstances of his time. Ilija Abjanić (1868 – 1949) did not accept the changes introduced by Croatian phoneticians. On the contrary, he saw in them a direct danger for the Croatian language, the Croatian culture and the Croatian nation. Whereas Karadžić's followers promoted the linguistic merging of Croatian and Serbian as a prerequisite of the Yugoslav cultural and political integralism, Abjanić understood it as Great-Serbian imperialism which would destroy the Croatian national entity. He opposed to it in the best possible way he knew: by introducing innovations in the alphabet, by reconstructing the system of accents and by reaffirming the Croatian literary and linguistic heritage which best reflects the spirit of the Croatian language.

Besides opposing to Karadžić's ideas, Abjanić spent decades on creating the Croatian medical terminology. As a consequence of his rejection of Karadžić's norms his work was totally ignored and never published.

Key words: *orthography, orthoepy, etymology, purism, Croatisms, jekavian idiom, prosody*

O autoru

Ante Selak doktor je iz područja filoloških znanosti, grana kroatistika, na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu voditelj je kolegija iz standardnog hrvatskog jezika i povijesti hrvatskog jezika.